

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Udrag fra Arvingen

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Arvingen", i Goldschmidt, M. A.: *Arvingen*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1988, s. 242. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-goldschmidt01-shoot-idm140700591818032/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Arvingen

- II, 1823), som han leste i sin barndom. – *Roncesvalles, hvor Roland blæste* ...: I det franske heltedigt Rolandskvadet fra o. 1100 fortælles om kejser Karl den Store og hans nevø Roland, der (bls sammen med Holger Danske) kæmper mod de vantro arabere i Spanien. Det sidste slag står ved Ronceval i Pyrenæerne, hvor Roland for at tilkalde Karl blæser i hornet Olifant og dør, men sejrende.
- 14 *det Romantiske* ... *adskilte Verdener*: Filosofen F.C. Sibbern definerede i 2. del af sit værk *Om Poesie og Kunst* (1853, s. 13 f) det romantiske som en virkning af to verdener, hvoraf den ene, den lavere, peger ud over sig selv og hen på den højere.
- 15 *Commissbrød*: rugbrød af den art, som efter kommission (befaling) uddeltes til hærens soldater. – *Cavalier*, fransk: 1. rytter, kavalerist, 2. kavalier. – *Suiter*: bohemert, også en lille rus. – *Campes Robinson Crusoe*: Daniel Defoes roman *The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe* (1719) blev i 1779 udsendt i en bearbejdet, pædagogisk-moraliserende udgave af tyskeren J.H. Campe. Det var især i denne udgave, romanen blev kendt som børnebog. Tanken om at patruljere stammer fra bogens rammefortælling, hvor børnene i den familie, hvor historien om Robinson fortælles, over sig i fornuftige ting, bls i at holde nattevagt.
- 16 *Es war ein König in Thule* ... , tysk: Der var en konge i Thule. En sang i Goethes *Faust*, 1. del vers 2759-2782, her delvis citeret i Adian Oehlenschlägers genigtning fra *Digte* 1803: Kongen i Leire. Sangen handler om en konge, der til sin sidste stund drikker af et guldbæger, som han har fået af sin afdøde elskede. – *Escadron(en)*: underafdeling af et rytteri-regiment. – *snage* ... *af sig*: løbe fra sine pligter.
- 17 *en Historie* ... *fra en Bog*: Historien om ridderen stammer fra Goldschmidts egen fader, jf. *Livs Erindringer og Reminiscer*, Morten Borups udgave, bd. 1 s. 54 f. Den bog, der formodes at være kilden, er ikke identificeret. – *Flamisket*: oprindelig en betegnelse for hele rustningen, siden for bryst- og rygbeskyttelsen.
- 19 *en Cain*: se nt. s. 13. – *Capellan*: hjælpepræst. – *halsvarden All(s)*: godt 11 km. – (ni hundrede) *Daler*: Rigsdaleren var dansk mønt fra 1713-1875, da den blev afløst af kronen (1 daler = 2 kroner). Der er hos Goldschmidt tale om Rigsbankdaleren, som galdt efter 1813. En daler underredtes i 6 mark og en mark igen i 16 skilling. Dalerens værdi svingede med tiden, men følgende eksempler kan gives: En fuldmægtig ved toldinspektionen i København fik i 1844 en årspage på 600 daler. Samtidig kunne man få et par sko for 3 daler. I 1846 forsøgte Goldschmidt at tunge sin moder og søster i kost hos en familie i Århus for 150-200 daler pr. person pr. år. Som underholdsbidrag til sin fraskilte hustru og deres datter betalte han o. 1860 25 daler om måneden. – *Landeløsten*: den til lands tjenstgørende del af hæren.
- 20 *Kongen* ... *Blåpen*: Der siges til kong Valdemar I den Store (1131-82), der fra 1157 var enkekonige i Danmark, og hans fostbroder Absalon (o. 1128-1201), der 1158 blev valgt til biskop i Roskilde, 1171 til ærke-

- biskop i Lund Sammen styrkede Valdemar og Absalon Danmarks politiske magtstilling, bla. ved at besejre venderne. Jf. Saxos Danmarkskrønike, 14-15. bog. – *Suverainitets-Rettigheder*: suveræne, dvs. kongelige rettigheder. – *Sacadetakademiet*: indtil 1869 navnet på sofficersskolen.
- 23 *Jægermester(en)*: titel, der giver rang i 4. klasse af rangforordningens den gang i alt 9 (nu 5). – *dæmoniske*: et af det 19. århs nøgleord, ikke mindst præget af digteren Byron (se n.e. s. 123 og 152). Det dæmoniske menneske er ekstraordinært, mærket af skæbnen og ofte styret af en dunkel lidenskab.
- 25 *Cornissen*: cornichen, karnissen, gesmsen.
- 26 *det store Jordskjælv i Lisabon*: fandt sted i 1755 og dræbte ca. 30.000 mennesker. Jordskælvet rystede hele Europa i troen på Guds godhed og fremkaldte en betydelig litteratur, heriblandt Voltaires roman *Candide* (1759).
- 27 *Justitsraad*: nu afskaffet titel, der gav rang i 4. eller 5. klasse. – *Østerbro*: i København var langt op i det 19. årh. en landlig egn med moser, krat og fælle.
- 28 *Kvarteret* (militært): belægningsstuen, logget. – *af Taterslæggt*: Taterne var socialt isolerede vagabondslægter, der tidligere regnedes for sigøjnere.
- 29 *østne*: sprogrengløse dannet af literaten og bogtrykkeren K.H. Seidelin (1761-1811) til erstatning for fremmedordet orientere. – *Dronning Elisabeth*: Elizabeth I (1533-1603), fra 1588 regerende dronning af England.
- 30 *Bataillon*: bataljon, regimentsafdeling bestående af flere kompagnier.
- 31 *elleve Sommerdage*: Både fra Fyn og Jylland kendes den folkelige vejrregel, at om marts er aldrig så slem, skal den dog give ni (!) sommerdage. – *Realklasse*: I slutningen af det 18. årh. opstod en række realskoler (med vægt på moderne sprog og matematik), ofte som parallellørb til latinskolen klasser. – *Cynus' Felttog mod Massageterne*: Kyros den ældre, konge af Persien ca. 558-530 f.Kr., gjorde med sine mange erobringskrige Persien til en stormagt, men døde iflg. den græske historiker Herodot under felttoget mod nomadefolket massageterne øst for Det kaspiske Hav. – *engagere*: indvikle i kamp. – *den devoverede*: den til dødsguden indviede, den udvalgte.
- 32 *Parlementair*: forhandler. – *Spidsrod*: militær straf bestående i, at den domte løb mellem to rækker soldater, som slog ham med kæppe. – *Profossen*: den militærperson, der sørger for disciplinens opretholdelse; også brugt om bøddelen. – *Goliath . . . David*: iflg. 1. Samuelsbog kap. 17 udfordrede filistrenes helt, kæmpen Goliat, israelitterne til at vælge en mand, der skulle træde op mod ham i tvekamp og derved afgøre krigen mellem de to folk. Hyrdedrengen David besvarede udfordringen og dræbte Goliat med en sten fra sin slynge. – *Spadille og Basta*: spar es og klør es i kortspillet l'hombre; hhv. den højeste og den tredje højeste trumf.
- 35 *Jevnlige*: ligemand. – *noget Lempelige*: noget der må ordnes med lempe, dvs. forsigtighed.